

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Variæ sententiæ de cruciatu spirituum igne verè corporeo reiiciuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

Moral. c. 14. observavit Bellarmin. 2. de purgatorio, cap. 1. §. propter Gregorij auctoritatem; duo testimonio videntur difficiliora Ambrosio. 7. in Lucam, c. 14. §. 3. ergo neque corporum stridor, aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporum, neque vermis est corporalis, concedit aduersari sententiam Ambrosij Ariaga, in re, tunc non adeo explorata lapsus; sed male: cum expresse ibi Ambrosius solum speciei diuersae à nostro visuali & mixto, quem corporalis nomine intelligit, esse, contendat; non autem incorporeum, sed sub genere corporei tamen contentum. Alterum Augustini, 21. de ciuit. cap. 10. ubi ait: *talem esse ignem, quo diues cruciatur, qualis eius lingua, & lauari digitus*: metaphoriceum nempe, sed cum eodem cap. ignem verum esse in inferno dicat, & corporeum, & si modum, quo spiritus torquet, se ignorare fateatur, verum ignem negasse ibidem admitti à sano homine nequit, quo circa plura; sicut Ambrosius discunt, quam allegit, ibi.

7. Ut corporei huius ignis veri, quo ex fide damnationis animae separatae damnatorum (& fors, damnati aliquot homines corpore, & animo ex historiis Ecclesiasticis, & epulo ille aarus) nunc cruciantur, & à postremo iudicio aeternae inferno damnatis cruciabantur natura (quantum à nobis potest) explicetur, duo adhuc sub iudice examinanda sunt. Primum: an eiusdem cum nostro hoc igne, quo vivimus, & quandoque cremamur, speciei sit? Bellarminus citans lib. 2. de purgatorio, cap. 11. eiusdem speciei esse ignem inferni cum igne hoc nostro, §. *septimo id confirmatur*, censet: nam igne erumpente ex Aethra demones, & reuelationibus, à S. Gregorio Magno, & aliis fidei, pictatis & doctrinae probatissimè approbatis (quos ipse reuelat, cap. 6.) cui sententiae, ut probabiliori, adheret Ariaga, disp. 26. sect. 1. num. 4. §. *ex dictis in his*. Meratius, disp. 55. sect. 1. cum communem appellans ubi proxime, est autem Aethrae ignis mixtus, & speciei eiusdem cum igne visus communis nostri, Maldonatus, etiam noster, citato §. penult. in cap. 25. Mathaei, ex communi veterum Doctorum & Patrum sententia docet esse ab visuali nostro conditionis naturalis, seu speciei diuersae, nominatim pro hac sententia citans Origenem homil. 9. ad diuersos, & tract. 34. in Math. Ambrosium commentario citato in Luc. cap. 14. Hieronymum in cap. 65. & 86. Isaiae. Damascenum, 4. de fide, cap. vlt. cui sententiae libenter acquiesco; tum, quia communiori scholasticorum, & Patrum: tum, quia visualis noster ignis mixtus sub genere corporei ignis ab elementalibus specie diuersus est; cum tamen non adeo, ab illo, atque ab igne damnatorum proprietatibus differat, & effectibus. Tum demum, quia plura, quae de igne inferni, & damnatorum ab Euangelio, Patribus, & Doctoribus constanter dicuntur circa miraculum nostro igni non euenirent; igni vero corporeo speciei alterius competere circa miraculum possunt: ut tenebras non pellere, nec illuminare. Circa secundum dubium an ab igne purgatorii specie differat? Vasquez, & Alarcon, purgatorii, & inferni ignem speciei eiusdem esse censent: dum ex eo, quod in concilio Florentino ignem purgatorii esse corporeum definitum contra negantes Graecos, non fuerit & esse id de igne inferni definitum, deducunt, cui sententiae, & fundamento Bellarminus citato cap. 11. videtur consentire; cessante ex mea definitionis omissione contra Graecos de igne purgatorii ea consequentia ad ignem inferni, non extendatur. Clichoraeus ad locum Damasceni fuisse hanc questionem versat. Censet cum praefatis Doctoribus, eiusdem speciei infusae utrumque ignem esse: cum non alios effectus, neque aliter in animas purgatorii, ac in animas damnatorum aeternae habeat.

8. Veritatis Catholicae de vero damnatorum cruciatu vere corporeo igne occasione disputatur à Re-

centioribus, an verè etiam corporea, nix, & frigefactione cruciatur? Et ita etiam cruciatur videtur Iob docuisse, cap. 24. illis verbis. *Ad nivem calorem transeat, ad aquas nivium, & rursus ad inferos peccatum illius*. Sed postrema verba ostendunt, prima de penis inferni, quas peccatori illi in inferioribus, imprecatur intelligenda non esse. Secundo, quia inferni ignis aeternus, nec nix, frigore vicissim interrompendus (ut illud tractat significat) ex fide est: quare, & extra rem contra verum ignem corporeum inferni à nonnullis obijciuntur, quia verae nives, corporeae in inferno non sunt; quae tamen, aquae, atque ignis, ibi esse, & cruciari damnatos à lobo dicuntur. Sed tamen Hieronymus, & Petrus Damian. apud Soarium, cap. 12. num. 22. id videntur insinuate, & finit dentium in inferno à Christo Domino demeritis futuris, frigoris vehementis propriis effectus videtur. Soarius, num. 24. & Alarcon, cit. cap. num. 1. §. *supponit hoc quæsit*, sine dubio super hanc quaestionem annunt. Ego vero cum Ariaga, sect. 2. num. §. *Atque in hac quaestione*, argui sententiae adhaereo: Primo, quia aliquo vilo in scriptura fundamento cruciatus nix in inferno asseretur cum l. bi textus extra rem sit. Secundo, quia contra affirmatiuum extrinsecus testimonia scripturae parum, & cruciatum damnatorum igne tantum denuntiatur; nusquam autem omittitur esset, (maxime in postrema damnationis sententia) nix adeo vehemens cruciatus, si ad eum etiam subeundum in infernum mitteretur. Tercio ex illa diuina epulonis petitione ad Abraham de gutta aquae, ut refrigeraretur lingua, quia visus flammis ignis inferni cruciatur. Responditur: cum nil frigori ibi habere, nedum magnum ex aqua nivium, qui tantillae aquae refrigerium anxie alio, atque instanter exposceret, nec minus nivium frigore coperetur algescens eius, quam flammam ardori remedium calidi alicuius applicationem medium procuraret, & quomvis torum hoc colloquium epulonis illius parabola fuerit, non historia, si supra docebamur, cum tamen à Christo Domino fuerit inducta, ut cruciatum, qui immitte & deos pauperibus peccatores manent terrore ad misericordiam, & avara inhumanitate, & terrore inferni cruciatibus in quos inhumanitate, & duritie pervenire similes peccatores possent contingensque, ac vero simile esset aliquos, & impium illum diuitem pergentem parabolice collapsum illum fuit plane constructum, quare idem robur tertium hoc argumentum habet, quare, quia ignis inferni ardor aeternus est ex fide, nec equat interrompendus, ut nix, vel continuo, vel multoties damnati algescant miracula tota aeternitate, vel continuo, vel interruptim, absque vilo fundamento admittentur in contrariorum tantum in inferno in eodem, imo innumeris subiectis simultanea coniunctione: de illudore dentium dicebamus supra metaphorice dici à scriptura; si forte de rediituis damnatis (de quibus illa loquimur) tantum loquatur; nec tandem dentium stridor vehementis solum frigoris effectus, sed cuiusvis etiam ingentis cruciatus, imo, & affectus animi plurimum irae, inuidiae & effectus esse solet.

CERTAMEN II.

Variae sententiae de cruciatu spirituum igne vere corporeo reuincuntur.

1. Prima sententia Auicennae, 9. Metaph. ex libro Alberti, in 4. disp. 44. art. 20. ad vltim. & probabilis attestata à Bonaventura infra docet: falsam apprehensione, & iudicio, disconuenientiam ignis corporei re quidem, & iure non disconuenientiam

Dæmonibus, eos (& idem est de animabus separatis damnatorum) dolere, tristarique: ac eo solum modo cruciari acque torqueri, ut nobis somniantibus pure phantastica mala tristari, ac dolere contingit, est tamen expresse reiecta à Gregorio sententia prius, quam ab aliquo cogitaretur 9. Moral. cap. 38. aliis, 45. his verbis. *Recte inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiunt nequaquam pena transitoria, vel phantastica imaginatione cruciantur, sed vltione solida.* Secundo, quia vltio crematio flammæ conceptio, & ignitio propria, significatio, & sensu, quibus dæmonum ab igne cruciatus toties ab scriptura asseritur estque dogmaticè tenendus dolore, & tristitia ex falsa illa apprehensione saluati non potest, si non igne sed falsa sua apprehensione & iudicio cruciabantur: ut exemplum somniantium, & delirorum, quo hæc confirmatur sententia, satis euincit: quare merito Maldonatus recitatus cert. 1. num. 3. cruciatum dæmonum, & damnatorum inferni igne verum, & realem, nec solum cogitatione esse, ut fidei dogma statuit. Tercio, quia is error ab igne, ipso non provenit: quare nullo sensu, aut modo adhuc intentionaliter, igne cruciabantur. Quarto, quia cum nulla causa naturalis, eius erroris damnus sit, recurrendum erit ad Deum, qui eam falsam apprehensionem, & errorem & si non totalitè causat, quia vitalis actus est, aut ut causa partialis, nec solum vniuersalis, sed particularis, vel immediate, vel mediis speciebus deceptoris à se infusus, cum Dæmonis intellectus efficiat; quod & miraculum continuum, per æternitatem toram, quia ignis cruciatus, Dæmonibus durabit, sine vilo fundamento inducit: & sine vilo fuctu, cum cruciatum ignis ab scriptura, & Ecclesiæ assertum non defendat, ut vidimus. Quinto: quia etsi leuis aliqua tristitia, aut velleitas voluntatis, ex sola apprehensione mali (ut de delectatione ex sola apprehensione dicebamus) esse possit, aut vehemens tristitia, & dolor de malo, iudicium aliquod de eius præsentia, & disconuenientia, requirit, ut & cum abest de eius malitia, & imminet iudicium aliquod vltra apprehensionem, requiritur, ut timeatur, cum autem ignis secundum se nocuus Dæmonibus iuxta ita opinantes, nec esse possit: idque Dæmonibus eius naturam intuitibus evidenti iudicio innotescat: miraculo, ut minimum alio, tota æternitate continuato, sine fundamento, & fructu cruciatus ille phantasticus dæmonis perpetuus perageretur nisi tota æternitate dæmones fingis dementes, & delirios, ac naturæ ignis ignorantes.

2. Sexto errorum iudicium, cum evidenti assensu circa idem obiectum, nec diuinitus in eodem subiecto esse potest, ob motum intentionalis necessitatis, & essentialiter ad assensum requisiti, nullatenus physice à Deo eiusque omnipotentia supplēbilis, debilitatem: unde nec assensum, probabilem, nec fidei, quantumvis certam, humanæ cum evidentiæ, siue intuitiua, siue discursiua obiecti eiusdem absolute repugnantem sapere docuimus: quia non potest intentionaliter ad assensum monere debilius vndeque motuum aditante motu, vndequeque fortiori, & si fidei diuine motuum, quia certius, motu evidenti cuiusvis, etiam intuitiua, cognitionis cum evidenti quavis obiecti cuiusvis cognitione facile assensus fidei diuine componatur, ut eisdem locis docebamus: motuum autem ob quod phantasticæ malum, & disconueniens esse assentiantur, & iudicent, quam motuum intuitiua, quatenus ibi nocuum esse posse ignem iuxta hanc sententiam apprehendunt, & iudicant subinde intuitiue valde debilius est, sexto denique ex eodem principio de fortiori motu evidenter proposito impossibilitatis nocuenti ab igne recipiendi, quam nocuenti ab igne recipiendi, ac recepti, propositi per phantasticam illam apprehensionem, & sequens (si uis) erroneum iudicium inferitur: gaudere quidem voluntate sua dæmones posse, quod pati ab igne nequeant; nullatenus vero posse do-

lere, tristari quod ab eo erroneo iudicio, & apprehensione phantastica patiantur, & sanè (ut aduersariorum exemplo ipsos insecter) nemo somniantium, cui evidens, & intuitiua apprehensio de opposito sit, phantasticis sibi nociuorum obiectorum apprehensionibus tristatur, & doler, quia defectus intuitiua, & evidentiæ de opposito locum monendi, cum ad erroneum assensum, tum ad dolorem, & tristitiam in voluntate somniantis phantastica apprehensione facit: quare, si adest prorsus occluder utriusque. Nec fauet huic sententiæ Gregorius IV. Dialogor. capite 29. scribens: *ignem, namque eo ipso patitur, quod videtur: & quia cremari se aspiciunt, cremantur.* Sed tamen, ab igne ipso corporeo, & visibili subdit, *ardor, ac dolor inuisibilis trahitur & per ignem, corpus mens incorporea, etiam incorporea flamma cruciatur.* Phantastica vero apprehensio sententiæ huius, & ex ea dolor, & flamma, aque spiritualis ardor, ab igne non trahitur: quare secunda sententiæ de actione ignis, intentionalis potius Gregorius fauere videretur, nisi subiunxisset inferius, *quamuis colligere, ex dictis euangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur.* Scilicet physica ignis perpessione; cui postremo insitit ut propriæ sententiæ quam deinceps explicat, & confirmat, nosque explicatius sequemur. Sed hæcenus impugnata sententia iam diu ab scolis exulauit ob aliqua ex dictis, nec alium præter Albertum habuit authorem, & si tam male excusetur à Soario, quam pro ea ab aliis referatur Egidius Romanus. Potest vero pro ea citari merito Zumel. 1. p. qu. 64. a. 1.

3. Secunda sententia docet ignem cruciare dæmones sola eius in ipsos actione spirituali intentionali, non quidem falsa, & phantastica, vndeque profecta, sed vera, ac verè ab igne causata cognitione: ex qua verè, maximeque tristatur Dæmones dolent, & cruciuntur, ita cotus, in 4. disp. 44. quæst. 2. §. de secundo modo, Gabriel (seu potius eius supplementum) ibi, quæstione 3. articulo 2. conclus. 5. referens Okamum, quodlibet primo, quæstione 19. Egidius Romanus, quodlibet 2. quæstione 9. quodlib. 4. quæstione 15. Richard. in 4. distinctione 4. articulo 2. quæst. 3. qui duo ab Scoto, Gabriele & Okamo differunt: quod mediis speciebus ab igne, ut Dei instrumento productis ea cognitio in Dæmonibus fiat; hi vero tres, quod ab igne, ut instrumento etiam Dei, immediate, nulloque specierum interuentu, ea fiat cognitio: quod ad præsens refert parui: sicut & falsa alia de perturbatione intellectus angelici per species illas, ut alia cogitare non possit, ut Richardus addit, cum alia a Dæmonibus cogitari in energumenis experiamur: & quod ait Egidius de la hône physica intellectus Dæmonum per specierum illarum spiritualium receptionem, etsi non ita nostro intellectu contingat receptione specierum ex phantasmatis ab intellectu agente productarum: quæ & subtilem discriminis huius rationem persequi, & insectari huius loci non est & facile à quouis fieri. Huic potro sententiæ generatim, & vniuersim sumpta, olim consensisse refertur Algezulus 5. physico. capite quinto, de pena animarum, & recentius Arrubal, disputatione 141. capite 1. Amicus, disputatione 21. de Angel. sect. 4. numero 90. Theoph. Raynaud. de Theologia naturali distinct. 3. quæstione 4. articulo 4. etsi de obiecto eius cognitione mediate, vel immediate ab igne ut Dei instrumento causata cruciantur Dæmones, tristantur, ac dolent, citatis doctoribus non conueniat. Algazel, Arrubal, & Amicus censent obiectum, cuius cognitione, vel species spirituales ignis, ut Dei instrumentum, producit vltra alligacionem igni, quam damnatis repræsentat, esse earentiam, seu priuationem boni des-

& cuiusvis alterius molesti, & nociui, cognitio, vltio, nec molestum illud, quod representat, nullatenus est aut esse cum veritate potest, quod argumentum adeo certum, & efficax est, vt Maldonatus noster certum, ex fide dixerit ignis cruciatum, non sola eius cognitione, sed sensu, tactuque physice ab eo caularum disconuenientia in damnatis percipi debere. Et si autem in Dæmonibus tactus, sensusque proprius, & materialis non sit, (vt in hominibus) aut nocuum phisicum ipsis illam, & phisicus ab igne cruciatus, nec solum intentionale per ignis coniuncti cognitionem, suo modo asserendum est, vt pæna & tortura ignis, æqua Dæmonibus, & hominibus, pro cuiusque meritis sit, & communis, vt Matth. 25. & locis aliis cert. 1. num. 1. citatis asseritur. Confirmatur quia, si non aliter, quam cognitione ignis coniuncti nullo alio phisico Dæmonum nocuum eis ab igne proveniente, cruciatus, & tortura, eorum ab igne fieret, inani labore à Patribus, & scholasticis, in torturæ eiusmodi explicando huiusmodi laboratum, sudatumque fuisset, ac prorsus fatue, eius inuentionem, & explicationem, ij omnes, ac præcipue eorum sapientissimi desperassent: cum obuium, cuique sit Dæmones immerfos se igni esse clare cognoscere: id quidem, sine miraculoso vilo influxu ignis, & instrumenti Dei in species, vel cognitionem, quæ vnde cumque proveniant æque cruciabunt, vel non cruciabunt potius.

7. Argumentor secundo cognitio obiecti, quæ eius cognitio, eatenus solum potest cruciare cognoscendum, quatenus ei representat obiectum ipsi alias de se nociuum, & disconueniens, atqui ignis, secundum se, ac de se nociuum, dæmonum non est in horum sententia, quantumvis ipsi penetratum coniunctum: ergo nequit cruciare dæmonem eius cognitio, quæ eius cognitio est: dixi, quæ eius cognitio: quia potest aliquando non intentionaliter, & quæ obiecti representatio, & cognitio est, sed phisice aliquid, phisice disconueniens cognoscendum fecum asserere, vt interuæ cognitioni, cuiusvis obiecti, ratione confluxus copiosi spirituum vitalium calidissimorum ad interne cognoscendum necessarius nuper diximus phisicum monumentum, & disconuenientem, dissemperiem organo phisice asseri. Iam sillogismi maior, probatur quia alias obiecti cuiusvis cognitione, quæ eius cognitio est, cruciari torquerique posse cognoscendum contra experientiam in cunctis nobis, & in Angelis, ac Beatis omnibus, nullo dempto, dicere poteris; imo teneberis cuiusvis obiecti cognitione, etiam in beatitudinis statu innumeris cruciatibus torqueri. Secundo probatur experientia: quæ, de nullo obiecto, quod nobis, aut animalibus phisicum nocuum non afferat quantumvis illud an ab animalibus sensatione, atque à nobis intellectu etiam cognoscatur, nec nos neque illa dolemus tristamur cruciamurque. Minor in opinione hac de cruciatu & tortura Dæmonum solum intentionali ab igne, est certa: siquidem, si aliud phisicum nocuum, & cruciatum Dæmonum ab igne, eius auctores recognoscerent, imo, si possibile esse arbitrantur, ad intentionalem hanc, solum torturam, & cruciatum Dæmonum ab igne minime confugerent. Secundo probatur minor, quia in horum, ac fere omnium scholasticorum, qui alias à nostra, certam, statuenda sententia (quæ non multorum est) sectantur non aliter potest ignis nocuum dæmonibus inferre, quam producendo, in eis calorem, aliamve naturæ ipsorum angelicæ disconuenientem qualitatem, aut formam, quam per hos qui ignis producere: ergo ignis nequit esse naturæ angelicæ Dæmonum phisice nocius, vltimve phisicum nocuum inferre. Minor proxima probatur, quia Angeli igni fornacis Babylonicæ, eiusque flammis, quas, ne tribus pueris nocerent, excubabant immergi, ac penetrati nihil ab eis noxium passi sunt: idque, vt Patres & Doctores omnes fa-

rentur, citra miraculum omne: cum autem ignis vt in subiectum aliud agat, quod potest, sola propinquitate vicinitatis localis, seu approximationis ad illud opus habeat, quæ longe minor actiuitatis suæ ad passum applicatio, quam penetratio est, quæ sane, intensus calorem noxiæ aliam qualitatem Angelo penetrato, quam solum approximatam & localiter vicino inducerent flammæ, si possent. Nec satis est Angelum, seu Angelos igni, & flammis babylonice fornacis non fuisse phisice alligatos, vt igni inferni alligati Dæmones sunt: phisica enim alligatio (in quocumque stet, etiam in phisica vnione ad illum) agenti, ad agendum, quod phisice potest in passum nihil inferuit, sed sola localis propinquitas, & coniunctio.

8. Dices actiuitatem ignis, ad eas qualitates noxias phisice naturæ angelice non esse naturalem, sed obedientialem, quæ Deus vitur, vt instrumento, vt Dæmones torqueat. Bene: ego citius dicendum tibi esset: Deum vt virtute obedientiali ignis, ad nocuum phisicum, per earum qualitatem noxiarum in Dæmonibus effectum, vt eos phisice, & realiter igne cruciaret, & torqueret, quam vt virtute obedientiali ignis, ad species, seu cognitionem phisice ipsis inducendam, vt eos solum intentionaliter torqueret, & cruciaret. Ita enim prior, & ad scripturam, accommodiori sensu, & opinione discurretes, & sentires. Sed ex hac solutione impugno tertio intentionalem hanc Dæmonum ignis propria, & ab igne, vt scriptura docet, ac non à Deo solum modo sit, opus est, vt cognitio, quæ intentionaliter Dæmones cruciatur ab igne vel immediate, vel mediis speciebus, vt instrumento, eiusque virtute, actiua obedientialis omnium creatorum, ad creata omnia producenda est pure chimærica, & impossibilis vt fule contra Soanum, & asseclas ostendi in phisicis controu. de creatorum actiuitate, ergo & cruciatus Dæmonum intentionalis ab igne est impossibilis. Differo impugnationem aliam obedientialis huius actiuitatis specialem ad rem præsentem de tortura Dæmonum ab igne in certam, tertio, contra Soanum, & sequacium sententiam de hac Dæmonum tortura producendam. Quarto dæmon solum intentionalem hanc dæmonum torturam ab igne refello: quia, vt dæmonem cognitionem ignis coniuncti nullatenus tamen Dæmonibus nociui torqueret, cruciareque Dæmones posse, & verè subinde per illam ab igne, cruciari, nihilominus cruciatus & tortura illa Dæmonum ab igne, adeo dira, dura, & acerba, vt esse, & æternum in ipsos & damnatos reliquos, ab scriptura Patribus, & ecclesia tota creditur, & prædicatur, esse nullatenus posset.

CERTAMEN III.

Reales cruciatus Dæmonum ab ignis obedientiali, vel morali actiuitate reiciuntur.

1. Soarius, tom. 4. in 3. p. disp. 46. sect. 2. & lib. 8. de Angel. cap. 14. §. 41. ac deinceps, Pefantius, in 1. p. qu. 64. a. 4. d. 5. Malonius, Duualius Yfambert, Puteanus, Meratius, & Franciscus de Lugo apud Quirios, d. 76. sect. 4. §. Magno plausu, num. 16. Attiaga citata d. 26. sect. 8. docent: ignem virtute actiua obedientiali phisice producere qualitatem quandam in Dæmonibus ipsorum naturæ dissentaneam, & disconuenientem, quæ proinde cruciatur: quemadmodum, & nos cum nimium calorem, frigusue nobis, & nostro corpori & naturali temperamento noxium & aduersum, ab igne, aut niue patimur, torciamur. Ea vero qualitate angelicam Dæmonis naturam sedari deturparique dicunt.